

FACTSHEET SCHADE DOOR GANZEN IN LANDELIJK GEBIED

Versie februari 2024

Introductie

Het doden van ganzen ten behoeve van populatiebeheer en schadebestrijding heeft niet of nauwelijks geleid tot een reductie van populatiegroottes (bron: Sovon) en al zeker niet tot een reductie in uitgekeerde schadevergoedingen (bron: BIJ12). Integendeel, het aantal ganzen neemt voor sommige soorten nog steeds toe en ook het bedrag aan schadevergoedingen was in 2022 weer hoger dan voorgaande jaren. Naast dat het doden van dieren niet diervriendelijk is, zijn maatregelen in de vorm van afschot en vergassen van ruivangsten dus ook niet effectief gebleken. Preventieve, niet-dodende maatregelen zullen genomen moeten worden om ganzenschade op de lange termijn te verminderen. Hiervoor is maatwerk en innovatie nodig.

De gans

De gans doet het goed in Nederland. Uit tellingen uitgevoerd door Sovon Vogelonderzoek Nederland is gebleken dat het aantal ganzen in Nederland in de afgelopen vijftig jaar sterk is gegroeid. Die toename komt voornamelijk omdat ganzen zijn overgestapt van overwinteringsgebied: van natte natuurgebieden of extensief beheerd boerenland naar intensief beheerde landbouwgebieden. Door intensivering van de landbouw is er in Nederland veel geschikt leefgebied (van Eerden et al., 2005; Fox et al., 2005).

Ganzen leven van gras- en akkerlanden en broeden en foerageren in gebieden waar ze overzicht hebben en gemakkelijk vanuit het water het land kunnen bereiken. Ganzen zoeken hun voedsel vooral op het boerenland. Het agrarisch gebied, met zijn eiwitrijke raaigras, wintergranen en oogstresten, is het grootste deel van de winter veel voedselrijker en voedzamer dan natuurgebieden. Bovendien bevinden deze landbouwgronden zich vaak in de nabijheid van rustplaatsen op grotere wateren. Deze aantrekkingskracht zal door aanhoudende schaalvergroting en intensivering van de landbouw niet snel afnemen.

In de periode van oktober tot februari verblijven er in ons land nu ruim twee miljoen ganzen. De kolgans, brandgans en grauwe gans zijn het meest algemeen, maar in totaal leven er in Nederland 21 verschillende soorten ganzen, variërend van broedvogels, doortrekkers, zomer- en wintergasten en exoten (Buij & Koffijberg, 2019; van der Jeugd et al., 2006). Onder grauwe ganzen en brandganzen bevinden zich zowel trekganzen als standganzen. Deze twee groepen verschillen in gedrag en hebben een andere maatschappelijke impact. Een trekgans is een gans die in de zomerperiode in Noord-Europa broedt en in de winterperiode o.a. in Nederland verblijft. Een standgans is een gans die het gehele jaar in Nederland verblijft. Op dit moment is de toename van het aantal wintergasten in Nederland, zoals talrijke soorten als kolgans en brandgans, gestagneerd. De kleine rietgans is zelfs afgenomen en blijft noordelijker overwinteren. De soorten die in ons land broeden, zoals de grote Canadese gans en nijlgans zitten nog wel in de lift, maar leggen op de gehele winterpopulatie weinig gewicht in de schaal. Vooral van de grauwe gans, brandgans, grote Canadese gans en nijlgans broeden behoorlijke aantallen in Nederland. Tellingen worden in de zomer in sommige provincies uitgevoerd door de Wildbeheereenheden, en in andere provincies door Sovon in opdracht van de provincie.

Wet- en regelgeving

De Europese Vogelrichtlijn, waarin de bescherming van in Europa van nature voorkomende ganzen is geregeld, is in Nederland omgezet in de Omgevingswet. De provincies zijn op grond van deze Omgevingswet grotendeels verantwoordelijk gemaakt voor de uitvoering hiervan. In de Omgevingswet staat dat in beginsel beschermde vogels niet verstoord, gevangen en gedood mogen worden. Naast bescherming van ganzensoorten onder de Omgevingswet zijn provincies volgens deze wet verplicht habitatmaatregelen te nemen, zodat er rust- en foerageergebieden zijn voor watervogels. Volgens de wet is het wegnemen of beschadigen van rustplaatsen voor vogels verboden (Artikel 11.37, Besluit Activiteiten Leefomgeving). In het kader van

DIEREN BESCHERMING

schadebestrijding kunnen provincies desalniettemin vrijstellingen en ontheffingen verlenen om tot verjaging en afschot van ganzen, voornamelijk grauwe gans, brandgans en kolgans, over te gaan. Dit is toegestaan als er aan drie randvoorwaarden wordt voldaan. In het kort zijn deze voorwaarden: (1) er is geen andere bevredigende oplossing, (2) de staat van instandhouding verslechtert niet, en (3) het is nodig om onder andere ernstige schade te voorkomen (bijvoorbeeld aan gewassen en/of bescherming van flora en fauna). De provincie is verantwoordelijk voor het beleid waarin deze balans tussen beschermen en schade bestrijden is verwoord. De Faunabeheereenheden (FBE's), waarin terreinbeheerders, jagers, particuliere grondeigenaren, land- en tuinbouworganisaties, overheidsinstanties en maatschappelijke organisaties zitting hebben, geven invulling aan het beleid van de provincies middels faunabeheerplannen en de Wildbeheereenheden (WBE's) voeren dit beleid uit (Faunabeheereenheden Nederland, 2023).

Flyway en AEWA

Ganzen bewegen zich continue tussen hun overwinteringsgebieden in Midden en West-Europa en de broedgebieden boven de poolcirkel. Elke soort heeft daarbij zijn favoriete broedgebied en migratieroute. De 'flyway' (trekroute) van trekkende ganzen strekt zich uit over heel Noordwest-Europa en overal op de trekroute ervaart men de ganzendruk. Om die reden zijn in 2016 internationale afspraken gemaakt over de bescherming en het beheer van bepaalde ganzensoorten. Dit is vastgelegd in het AEWA-verdrag (African-Eurasian Migratory Waterbird Agreement). Door dit verdrag is het een wettelijke verplichting om trekkende ganzen naast een slaapplaats ook de rust en ruimte te bieden om te foerageren. De aanpak op trekrouteniveau zorgt ervoor dat het beheer in de deelnemende landen centraal wordt gecoördineerd. Ook is op deze manier de staat van instandhouding goed te monitoren en waar nodig tijdig bij te sturen.

Voor de grauwe gans en brandgans zijn op trekrouteniveau instandhoudingsdoelen geformuleerd. Nederland heeft zich hieraan gecommitteerd en werkt aan een doorvertaling naar provinciaal niveau. Adaptief beheer, zoals vanuit AEWA wordt beoogd, kan alleen slagen als er een betere aansluiting is tussen het provinciale ganzenbeleid, de faunabeheerplannen en de AEWA-beheerplannen. Daarnaast dient er de mogelijkheid te komen voor het jaarlijks aanpassen van de faunabeheerplannen voor het provinciale ganzenbeheer.

MARF

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF; ingesteld door de twaalf provincies met als doel om hen te adviseren over het faunaschadebeleid, over de onderzoeksresultaten op dat gebied en om provincies te faciliteren in het maatschappelijk debat over het voorkomen en bestrijden van faunaschade) heeft in juli 2021 een advies uitgebracht voor robuust en gebiedsgericht ganzenbeheer, onder de titel: Ganzen zonder grenzen. Geadviseerd wordt om o.a. onderscheid te maken tussen trek- en standganzen, een soortgerichte benadering te hanteren en te werken aan samenhang tussen de maatregelen die worden ingezet. De MARF stelt in het advies ook voor om het accent van het ganzenbeleid te verleggen. Het richt zich nu op voorkomen – bestrijden – betalen, maar adviseert te gaan naar voorkomen - bestrijden van schade. Dit door meer beleidsprikkels te geven en een gebiedsgericht beleid te hanteren (van Dijk et al., 2021).

Relatie ganzenaanpak met weidevogels

De relatie tussen het ganzenbeleid en het weidevogelbeleid vraagt speciale aandacht. Weidevogelgebieden en gebieden waar veel ganzen voorkomen overlappen elkaar in ruimte. Waar de ganzenaanpak gericht is op intensief verjagen van ganzen (met ondersteunend afschot) in het voorjaar, is vanuit het weidevogelbeleid juist rust gewenst in weidevogelkansgebieden zoals in de Verordening Romte Fryslân 2014 staat. Grondgebruikers moeten ganzen verjagen met ondersteunend afschot om voor een tegemoetkoming in schade in aanmerking te komen. Deze combinatie van regelgeving kan met elkaar botsen, met name buiten de ganzenfoerageergebieden (waar het verjagen van ganzen mag). Ook na afloop van de periode dat foerageergebieden gelden (tot 31 maart en in soortspecifieke foerageergebieden tot uiterlijk 1 juni) overlapt de regelgeving voor de ganzen met die van de weidevogels. Om rust in weidevogelgebieden te waarborgen is in de huidige ganzenaanpak geregeld dat in weidevogelgebieden met beheerpakket 'Open grasland' boeren geen ganzen hoeven te verjagen. In de praktijk blijkt dat de combinatie van het ganzenbeleid en het weidevogelbeleid over het

algemeen goed gaat. Incidenteel worden er wel problemen gemeld.

Problematiek

Door het veranderende landschap als gevolg van de intensivering van de landbouw is het aantal ganzen in Nederland sterk toegenomen en de aantallen - meer specifiek de populatie broedende grauwe ganzen die het hele jaar in onze kust- en waterrijke provincies verblijft - nemen nog steeds toe. Vanaf oktober komen daar de overwinterende ganzen bij. Dit zorgt voor toenemende conflicten met de landbouwsector. De meest gehoorde klachten vanuit de landbouwsector zijn dat begrazing door ganzen en andere herbivoren de opbrengst vermindert en dat het gras voor vee onaantrekkelijk wordt door de vele uitwerpselen. Ook zou de bodem verslempen door de aanwezigheid van grote vogelgroepen. De verminderde opbrengst van grassen en granen is aangetoond in tal van studies, maar de overige effecten niet (Fox et al., 2016). Wel kunnen recreatieplassen- en gebieden ongeschikt raken door ganzenpoep op ligweides, stranden, zwemwater en steigers. Dit brengt een verlaagde recreatiebeleving met zich mee evenals schoonmaakkosten en een risico voor de volksgezondheid (Griffioen en Visbee, 2022). Ook kan de vliegveiligheid in het geding komen, net als de kwaliteit van natuurgebieden. In de regel leidt ganzenschade in natuurgebieden mogelijk tot eutrofiëring door mest, verlies van kwaliteit van graslanden door begrazing, verslemping en verandering van vegetatie (meer tredsoorten) en daardoor mogelijk habitat verslechtering voor weidevogels (kuikens) (Griffioen en Visbee, 2022). Ganzen vernielen riet- en watervegetaties, zeker als ze massaal aanwezig zijn tijdens de ruiperiode. Dit kan dan weer ten koste gaan van broedende riet- en moerasvogels.

De schade aan agrarische percelen en gewassen wordt gemonitord door BIJ12. Het afgelopen jaar zijn de uitgekeerde tegemoetkomingen gestegen naar 44 miljoen euro (gebaseerd op 7.700 tegemoetkomingsaanvragen), terwijl in 2003 het uitgekeerde schadebedrag nog 6,1 miljoen euro bedroeg (gebaseerd op 6.005 aanvragen). De grauwe gans veroorzaakt, met ruim 23,5 miljoen euro in het jaar 2022, van alle diersoorten veruit de meeste schade (bron: BIJ12).

Standpunt van de Dierenbescherming

De Dierenbescherming hanteert voor het doden van in het wild levende dieren een ‘Nee, tenzij-principe’. Ganzen moeten met rust gelaten worden en de natuur moet haar werk kunnen doen. Ingrijpen is pas gerechtvaardigd als het echt niet anders kan en er sprake is van onacceptabele overlast, zoals substantiële schade aan gewassen of verkeersonveiligheid.

De Dierenbescherming wil er, samen met de overheid, agrariërs en natuurbeschermers, voor zorgen dat de schade veroorzaakt door ganzen beperkt blijft door naar preventieve, diervriendelijke en duurzame oplossingen te zoeken.

Afschot en ruivangsten zijn geen oplossing!
In 2022 zijn meer dan 330.000 ganzen gedood ten behoeve van schadebestrijding (bron: jaarrapportages van de FBE’s; voor de provincies Noord-Brabant, Friesland, Zuid-Holland en Flevoland zijn cijfers uit 2021 gebruikt). In de zomerperiode worden voornamelijk grauwe ganzen geschoten (84%). Ondanks het massale doden van deze dieren in de vorm van afschot en vergassen van ruivangsten (het vangen van ganzen tijdens de ruiperiode) nemen populaties niet of nauwelijks in aantallen af. Doden blijkt dus geen effectief middel om populaties te beheren. Zolang er namelijk voldoende broed- en foerageergebieden beschikbaar zijn zullen leeggevallen plekken snel weer opgevuld worden met jonge dieren. Tevens heeft onderzoek naar het effect van afschot van ganzen en het effect op schade aan grasland uitgewezen dat minder ganzen niet perse leidt tot een gelijke reductie in schade (Buitendijk et al., 2022).

Daarnaast zijn ganzen vanwege hun lichaamsgrootte en bouw moeilijke dieren om te bejagen. Een deel van de gebruikte hagel kan ganzen raken, die daardoor verwond worden maar niet sterven, het zogenaamde ‘crippling’ (Noer et al., 2007). Recent onderzoek toont aan dat veel ganzen in Nederland hagel in hun lijf hebben. Het onderzoek is uitgevoerd onder levend gevangen ganzen. Van de gevangen brandganzen (979 in totaal bij 22 vangacties) bleek 17% aangeschoten te zijn en van de grauwe ganzen (118 in totaal, bij 6 vangacties) 22%. In deze studie zijn vogels aangemerkt als aangeschoten wanneer ze één of

DIEREN BESCHERMING

meerdere hagelkorrels in het lichaam hadden (Moonen, 2021). Aangeschoten ganzen sterven uiteindelijk een langzame en pijnlijke dood. Daarnaast zorgt afschot bij de overgebleven soortgenoten voor veel verstoring in hun sociale gedrag. Tevens zijn de ruivangsten geen diervriendelijke oplossing: het vangen gaat met veel stress gepaard en verstikking is een langzame, vreselijke dood.

Aanpak van de problematiek volgens de Dierenbescherming

De Dierenbescherming erkent de schade die door ganzen aan natuur- en landbouwgebieden wordt aangericht. Door middel van voorlichting, deelname aan diverse werkgroepen, opdracht geven tot en meewerken aan (wetenschappelijke) onderzoeken en belangenbehartiging bij provincies, de Tweede Kamer, ministeries en terreinbeherende organisaties pleit de Dierenbescherming voor het gebruik van innovatieve, niet-dodende maatregelen om ganzenschade op een diervriendelijkere en duurzame wijze te verminderen. Een andere landinrichting, het inzetten van effectieve weermiddelen en het toepassen van nestbeheer zijn voorbeelden van duurzamere, diervriendelijkere alternatieven. Ook vraagt de Dierenbescherming aandacht voor crippling (het aanschieten van ganzen).

Andere landinrichting in combinatie met verjaging en wering

Ganzenrustgebieden of foerageergebieden

Het gedrag van ganzen kan gestuurd worden door het landschap anders in te richten, met aangewezen ganzengebieden: voor ganzen aantrekkelijke rust- en foerageergebieden waar zowel de zomer- als de wintergasten en standganzen ongestoord hun gang kunnen gaan. Op dit moment is er in Nederland een tekort aan zulke gebieden. Bij het selecteren van ganzenrustgebieden dient rekening gehouden te worden met verschillende factoren: voedselkwaliteit en -hoeveelheid, veiligheid voor ganzen, bekendheid van het gebied bij ganzen, grootte van het gebied, afstand van het gebied tot slaapplaats en afstand tot gebieden waar ganzen geweerd worden (de Natuurverdubbelaars et al., 2023). Gebieden die mogelijk als ganzengebieden aangewezen kunnen worden zijn natuurgebieden, stukken land die mogelijk vrijkomen door de uitkoopregeling van boerenbedrijven rondom de stikstofmaatregelen, dijken, braakliggende akkers en velden. Deze gebieden kunnen aantrekkelijker gemaakt worden door bijvoorbeeld witte klaver in te zaaien.

Ganzenrustgebieden kunnen een maatregel zijn om de schade op landbouwpercelen buiten de ganzenrustgebieden te reduceren en tegemoet te komen aan de wens om de winterganzen rust te bieden. Om ganzenrustgebieden effectief te laten zijn moeten ze op de goede locatie liggen en voedsel van vergelijkbare kwaliteit en kwantiteit bieden als landbouwpercelen waar de ganzen anders naartoe zouden gaan. Ganzen maken namelijk afwegingen in hun habitatkeuze tussen voedsel en veiligheid en zijn bereid risico's te nemen op het moment dat de foerageersituatie elders duidelijk beter is dan in een rustiger, veiliger gebied (Griffioen en Visbee, 2022). Gebleken is dat de schade die ganzen aanrichten in ganzenrustgebieden gerelateerd is aan de mate van draagvlak van agrariërs en terreinbeheerders om aan deze opvanggebieden mee te werken en verdient daarom aandacht en dient gemonitord te worden.

In Friesland heeft men bijvoorbeeld ganzenfoerageergebieden aangewezen waar beschermde ganzen rust vinden en kunnen eten. Qua aantallen verblijft ongeveer 45 procent van de brandganzen in de aangewezen foerageergebieden. Voor de kolgans is dat 35 procent en voor de grauwe gans 25 procent. De foerageergebieden functioneren over het algemeen goed en de deelnemende grondgebruikers zijn tevreden (Startnotitie beleid Fryske Guozzeoanpak,2022). Tussen circa 60-75 procent van de getaxeerde schade treedt op in de foerageergebieden. Hiermee zijn de mogelijkheden om de schade nog verder naar beneden te brengen wel beperkt.

Verjagende en werende middelen

Door een nieuwe landinrichting met rust- en foerageergebieden van juiste grootte en kwaliteit te combineren met het verjagen van ganzen naar deze gebieden kan schade worden voorkomen of beperkt. De verjaging buiten de rust- en foerageergebieden moet echter wel gepaard gaan met consistente rust binnen deze gebieden, zodat ganzen daar ook willen verblijven.

Een voorbeeld van een verjagend middel dat ingezet kan worden zijn drones. Onderzoek heeft aangetoond dat de ganzenschade in de testpolder was afgenomen

met 48 procent na de inzet van drones (Gommer & Keuper, 2022). Daarbij is het grote voordeel van het gebruik van drones dat ganzen daadwerkelijk gestuurd kunnen worden naar de aangewezen ganzengebieden en op die manier niet naar de buren worden verjaagd. Bij het weren en verjagen van dieren is een gebiedsgerichte aanpak namelijk van belang. Andere kansrijke methoden om ganzen te weren en te verjagen zijn (1) akoestische detectie en wering door Bird Alert, (2) verjaging door honden, (3) visuele wering door automatische lasers en (4) wering en verjaging door drones (de Natuurverdubbelaars et al., 2023,). Naast wering en verjaging kunnen niet-ganzengebieden onaantrekkelijk gemaakt worden door bijvoorbeeld andere soorten gewassen te verbouwen (zoals olifantsgras), te variëren met waterstanden of oogstresten om te ploegen.

Populatiebeheer door nestbeheer

Nestbeheer, via het prikken of behandelen van eieren met olie, kan een diervriendelijk alternatief zijn als dit volgens een strikt protocol gebeurt. De uitvoering van het nestbeheer moet plaatsvinden volgens een strikt protocol. Nestbeheer mag bijvoorbeeld alleen uitgevoerd worden wanneer de eieren niet langer dan 14 dagen bebroed zijn om dierenleed te voorkomen (Smit, 2021; Van Poelgeest, 2023). Een protocol dat gevolgd kan worden en dat hier bij de uitvoering rekening mee houdt staat beschreven op de website van Duurzaam Fauna Advies en is hier te downloaden. In lokale, net beginnende en relatief kleine populaties kan nest- en legselbeheer effect hebben.

Voorkomen/verminderen van crippling

In Scandinavische landen is meer aandacht voor het voorkomen van het aanschieten (crippling) van ganzen. Rond de eeuwwisseling was er in Noorwegen aandacht voor het aanschieten van kleine rietganzen, inclusief een bewustwordingscampagne onder jagers, met cursussen en tips om het aanschieten te verminderen. Het aandeel rietganzen met hagel daalde binnen tien jaar tijd van 34% naar 18%. De Noorse belangenbehartiger voor de landbouw heeft in samenwerking met de Noorse jagersvereniging een praktische cursus opgezet om het aanschieten te verminderen (Gunderson, 2021). Een van de onderdelen van die cursus is het gebruik van lokvogels. De jager kan met lokvogels andere vogels naar zich toe lokken en zo de schotafstand verkleinen, waardoor de kans op aanschieten sterk afneemt. Een afstand van 25 meter of minder, wordt beschouwd als een goede afstand om de risico's op aanschieten te verminderen (Gunderson, 2021; Noer et al., 2007). Ook luidt het advies om schietoefeningen te doen. Deze oefeningen moeten zo realistisch mogelijk zijn, dus als men in het veld vanaf een zittende positie schiet dient men dat ook te oefenen. Het verdient aanbeveling om te onderzoeken of (delen van) deze aanpak ook toepasbaar is in Nederland.

Wat kunt u doen?

Als Nederlandse samenleving kunnen we allemaal bijdragen aan een diervriendelijkere manier van faunabeheer.

Burger

- Stem tijdens de verkiezingen op een partij die in het verkiezingsprogramma pleit voor meer inzet op preventieve, niet-dodende maatregelen voor overlastgevende dieren.
- Meld je aan als vrijwilliger bij de gemeente of faunabeheereenheid (FBE) om ganzen te verjagen of nestbeheer toe te passen.
- Word lid/donateur van de Dierenbescherming en steun daarmee onze acties en werkzaamheden.

Rijksoverheid

- Zet in op langetermijnoplossingen. Ondersteun en stimuleer een minder intensieve, natuurinclusieve landbouw, zodat grassen en gewassen minder aantrekkelijk zijn voor ganzen.
- Stimuleer daarnaast niet-dodende, innovatieve maatregelen om faunaschade te beperken, zoals de inzet van drones en/of BirdAlert. Afschot als maatregel om populaties (blijvend) te verkleinen is niet effectief gebleken.
- Maak afspraken binnen de kaders van AEWA en monitor de effecten op ganzenpopulaties. Daarbij moet monitoring op internationaal niveau en beheer op provinciaal niveau nauw met elkaar verbonden zijn.
- Stel geschikte gebieden (o.a. gronden van Rijksvastgoed) beschikbaar als rust- en foerageergebied.
- Taxaties voor schade aan gewassen zouden moeten plaatsvinden op het moment dat de gewassen zich ook natuurlijk hersteld kunnen hebben. Uit de meeste studies naar schade aan gewassen door ganzen blijkt dat deze niet zo

groot is als men vaak doet voorkomen en bovendien vaak medeafhankelijk is van andere factoren. Besparingen op schade-uitkeringen kan de provincie gebruiken voor meer onderzoek naar innovatieve maatregelen die effectief zijn voor een gebiedsgerichte aanpak.
- Stel, zolang er gejaagd mag worden op ganzen, praktische cursussen beschikbaar die gericht zijn op de verbetering van de schietvaardigheid van de jager en/of gebruik alleen professionele ganzenjagers voor het beheer, zodat crippling zo veel als mogelijk voorkomen wordt.

Provincie

- Zet in op lange termijn oplossingen. Ondersteun en stimuleer een minder intensieve, natuurinclusieve landbouw, zodat grassen en gewassen minder aantrekkelijk zijn voor ganzen.
- Maak maatwerk van het provinciale ganzenbeleid. Laat de ganzenproblematiek in uw provincie onderzoeken en toets welke innovatieve, niet-dodende maatregelen hierbij passen, zoals drones en/of andere diervriendelijke, vogelwerende apparatuur (BirdAlert). Gebruik hierbij een escalatieladder. Een voorbeeld van een escalatieladder is beschreven in het Advies Toekomstig Ganzenbeheer van de provincie Utrecht (Griffioen & Visbee, 2022). Afschot als maatregel om populaties (blijvend) te verkleinen is niet effectief gebleken.
- Investeer in innovatieve, niet-dodende maatregelen om agrariërs tegemoet te komen en gebruik besparingen op schade-uitkeringen voor meer onderzoek naar innovatieve maatregelen die effectief zijn voor een gebiedsgerichte aanpak (De Natuurverdubbelaars et al., 2023).
- Ga in gesprek met agrariërs en terreinbeherende organisaties. Kom samen tot een gebiedsgerichte aanpak van wering en verjaging en stel zo nodig werende en verjagende middelen beschikbaar via loonwerkers en besteed de wering- en verjaging eventueel aan hen uit.
- Kijk voor wat betreft het bestemmingsplan naar de mogelijkheden voor het creëren van voldoende rust- en foerageergebieden om de verjaagde ganzen in op te vangen. Denk hierbij aan natuurgebieden, dijken of braakliggende akkers, maar ook aan de stukken land die mogelijk vrijkomen door de uitkoopregeling van boerenbedrijven vanwege de stikstofmaatregelen.
- Stimuleer en ondersteun samenwerkingsinitiatieven tussen provincies, agrariërs, terreinbeherende organisaties en lokale overheden.
- Laat de vastgestelde AEWA-referentiewaarden geen streefwaarden voor afschot worden in provinciaal ganzenbeleid en faunabeheerplannen. Geef meer prioriteit aan het nemen van werende, verjagende en innovatieve, niet-dodende maatregelen.
- Stel als provincie duidelijke kaders voor de ganzenaanpak waarbinnen de Faunabeheer eenheid het faunabeheerplan mag opstellen en stem af met omringende provincies.
- Start, zolang er nog gejaagd mag worden op ganzen, een bewustwordingscampagne met tips richting jagers, en zet praktische cursussen rondom de ganzenjacht op poten en/of maak voor het ganzenbeheer gebruik van professionele ganzenjagers.
- Maak het hele jaar door gebruik van opvanggebieden voor ganzen en verjaag ze van gebieden waar ze schade veroorzaken.

Gemeente en terreinbeherende organisatie

- Afschot als maatregel om ganzenpopulaties (blijvend) te verkleinen is niet effectief gebleken. Neem niet-dodende, innovatieve maatregelen om faunaschade te beperken; maak schadegevoelige percelen waar ganzen graag foerageren, broeden en/of rusten minder aantrekkelijk door bijvoorbeeld te variëren met waterstanden, oogstresten om te ploegen, andere gewassen te verbouwen en/of gebruik te maken van diervriendelijke vogelwerende middelen zoals drones, BirdAlert of lasers (zie ook de Faunaschade Preventiekit Ganzen van BIJ12).
- Werk samen met agrariërs en jagers bij het opstellen van uitvoeringsplannen om duurzame, diervriendelijkere maatregelen zoals verjaging en nestbeheer effectief toe te passen.
- Pas indien nodig nestbeheer toe als aanvullende methode om uitbreiding van ganzenpopulaties te voorkomen. Probeer hierbij burgers en vogelwerkgroepen te betrekken.

DIEREN BESCHERMING

Agrariër en jager

- Afschot als maatregel om ganzenpopulaties (blijvend) te verkleinen is niet effectief gebleken. Neem niet-dodende, innovatieve maatregelen om faunaschade te beperken; maak schadegevoelige percelen waar ganzen graag foerageren, broeden en/of rusten minder aantrekkelijk door bijvoorbeeld te variëren met waterstanden, oogstresten om te ploegen, andere gewassen te verbouwen en/of gebruik te maken van diervriendelijke, vogelwerende middelen zoals drones, BirdAlert of lasers (zie ook de Faunaschade Preventiekit Ganzen van BIJ12).
- Werk bij het weren en verjagen van ganzen samen met omringende agrariërs, terreinbeheerders en jagers.
- Pas indien nodig nestbeheer toe als aanvullende methode om uitbreiding van ganzenpopulaties te voorkomen. Probeer hierbij burgers en vogelwerkgroepen te betrekken.

Handig naslagwerk

- Handreiking voor diervriendelijk provinciaal beleid 2023-2027; https://www.dierenbescherming.nl/werkzaamheden/dierenbeleid-beinvloeden/provinciaal-dierenwelzijnsbeleid
- Ganzen diervriendelijker verjagen met drones; https://www.dierenbescherming.nl/actueel/ganzen-diervriendelijker-verjagen-met-drones

Referenties

- Buij, R., & Koffijberg, K. (2019). Ganzen en ganzenschade in Nederland: Overzicht van kennis en kennishiaten voor effectief beleid. Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 2965.
- Buitendijk, N. H., de Jager, M., Hornman, M., Kruckenberg, H., Kölzsch, A., Moonen, S., & Nolet, B. A. (2022). More grazing, more damage? Assessed yield loss on agricultural grassland relates nonlinearly to goose grazing pressure. Journal of Applied Ecology, 59(12), 2878-2889.
- De Natuurverdubbelaars, Sovon & Altenburg & Wymenga. (2023). Innovaties voor ganzenwering en -verjaging in de provincie Utrecht. https://www.natuurverdubbelaars.nl/wp-content/uploads/2023/03/Eindrapport-onderzoek-innovaties-voor-ganzenwering-en-verjaging.pdf
- Dierenbescherming. (2023). Handreiking voor diervriendelijk provinciaal beleid 2023-2027. https://cms.dierenbescherming.nl/assets/common/Handreiking-diervriendelijk-proviciaal-beleid-2023-2027.pdf
- Faunabeheereenheden Nederland. (2023). Faunabeheereenheden. https://www.faunabeheereenheid.nl/. Geraadpleegd op 7 september 2023.
- Fox, A.D., Madsen, J., Boyd, H., Kuijken, E., Norriss, D.W., Tombre, I.M., & Stroud, D.A. (2005). Effects of agricultural change on abundance, fitness components and distribution of two arctic-nesting goose populations. Global Change Biology 11: 881–893.
- Fox, A.D., Madsen, Elmberg, J., Tombre, I.M., Hessel, R. (2016). Agriculture and herbivorous waterfowl: a review of the scientific basis for improved management Biol. Rev. 92 (2).
- Gommer, R., & Keuper, D. (2022). Droneproef Starnmeerpolder. Rapportage van het begeleidend onderzoek bij de praktijkproef ganzen verjagen van grasland, met een drone in de Starnmeerpolder. CLM Onderzoek en Advies.
- Griffioen, H., & Visbee, F. (2022). Advies Toekomstbestendig Ganzenbeheer. Werkgroep ganzenbeheer Utrecht. https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/documenten/Rapport-Advies-Toekomstig-Ganzenbeheer.pdf. Geraadpleegd op 7 november 2023.
- Gunderson, O. M. (11 november 2021). Presentatie tijdens AEWA Webinar over crippling.
- Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (mei 2021), Ganzen zonder grenzen; Advies voor een robuust en gebiedsgericht ganzenbeheer : Ganzen-zonder-grenzen-door-de-Maatschappelijke-Adviesraad-Faunaschade.pdf (bij12.nl)
- Moonen, S. (11 november 2021). “Continu onderzoek naar aangeschoten ganzen en

DIEREN BESCHERMING

andere watervogels", presentatie tijdens AEWA Webinar over crippling. WEnR.
- Noer, H., Madsen, J., & Hartmann, P. (2007). Reducing Wounding of Game by Shotgun Hunting: Effects of a Danish Action Plan on Pink-Footed Geese. Journal of Applied Ecology, 44(3), 653–662.
- Smit, F. (2021). Het ei van Columbus? Ganzennestbeheer in stedelijk gebied. Vakblad Natuur Bos Landschap.
- Startnotitie beleid Fryske Guozzeoanpak (2022). https://cuatro.sim-cdn.nl/fryslan/uploads/startnotitie_2022_nieuw_ganzenbeleid.pdf?cb=5Z0gM3PQ. Geraadpleegd op 31 oktober 2023.
- Van der Jeugd, H.P., Voslamber, B, van Turnhout, C., Sierdsema, H., Feige, N., Nienhuis, J. & Koffijberg, K. (2006). Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? Sovon-onderzoeksrapport 2006/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Van Dijk, W., Ensink, F., & Karelse, J.J.H.G.D. (2021). Ganzen zonder grenzen: Advies voor een robuust en gebiedsgericht ganzenbeheer. Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade, Utrecht.
- Van Eerden, M.R., Drent, R.H., Stahl, J., & Bakker, J.P. (2005). Connecting seas: western Palearctic continental flyway for water birds in the perspective of changing land use and climate. Global Change Biology 11: 894-908.
- Van Poelgeest, P. (2023). Nestbeheer. Duurzaam Fauna Advies. Geraadpleegd op 1 augustus 2023. http://www.duurzaamfaunaadvies.nl/werkwijze/nestbeheer/

DIEREN BESCHERMING